

Nr 106.

Av herr **Caap**, om åtgärder till främjande av förvaltningsrättens ställning vid svenskt statsuniversitet.

År 1938 fattades beslut om att från och med den 1 juli 1940 eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t kunde bestämma vid Uppsala universitet inrätta en professur i internationell rätt (omfattande ämnena folkrätt och internationell privaträtt). I en i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1938 års riksdag väckt motion hade anvisats en annan väg för främjande av folkrättens och folkrättsvetenskapens ställning, nämligen en uppdelning av professurerna i statsrätt, förvaltningsrätt och folkrätt till två fristående professurer, den ena i statsrätt och folkrätt och den andra i förvaltningsrätt. Samtidigt som folkrätten härigenom skulle lyftas från en allt för undanskymd ställning vid universiteten, skulle också förvaltningsrättsvetenskapen främjas, vilket vore desto angelägnare, som förvaltningsrätten tenderade att få ökad vikt. Motionen ledde emellertid i förevarande del icke till något positivt resultat.

I viss anslutning till de synpunkter, som anförts i nyssnämnda motion, väcktes sedan vid 1939 års lagtima riksdag en motion om inrättande vid universitetet i Lund av en professur i förvaltningsrätt genom utbrytning av förvaltningsrätten och kyrkorätten ur lärostolen därstädes i statsrätt, förvaltningsrätt, kyrkorätt och folkrätt. Genom förslaget åsyftades jämväl en förbättring av folkrättens ställning utan försämring av statsrättsvetenskapens. I anledning av motionen uttalade riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t, att »skäl föreligga för att undersökning verkställes i fråga om det lämpliga ämnesområdet för berörda Lundaprofessur, varvid torde böra tagas i övervägande att åt förvaltningsrätten inrymma en starkare ställning i ämneskombinationen än för närvarande».

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet har i avgivet yttrande över berörda riksdagsskrivelse föreslagit att sist berörda professurs benämning ändras till professur i »förvaltningsrätt och statsrätt med folkrätt». Till stöd för sitt förslag har fakulteten bl. a. framhållit, att placeringen av förvaltningsrätten före statsrätten skulle ge en antydning om att detta ämne ur juristutbildningens synpunkt vore professurens viktigaste. Statsrättens problem låge ofta juristerna fjärran, och om enligt titeln statsrätten framstode som det centrala ämnet, kunde detta möjligen verka avkylande på intresset för en speciminering. Beträffande förslaget att låta förvaltningsrätten få sin egen professur anförde fakulteten, att en sådan anordning utan tvivel skulle stärka detta ämnes ställning. En nödvändig förutsättning härför vore emellertid, att man kunde påräkna fullt kompetent innehavare av professuren, och i denna del syntes stora svårigheter möta. Åtgärder saknade icke minst av denna anledning aktualitet.

Universitetskanslern har anslutit sig till vad fakulteten anfört. Vidare har kanslern uttalat, att en liknande ändring av motsvarande Uppsalaprofessurs benämning lämpligen syntes kunna ske i samband med inrättandet av den beslutade nya professuren i internationell rätt därstädes.

I anslutning härtill har i statsverkspropositionen föreslagits, att professuren vid Lunds universitet i statsrätt, förvaltningsrätt, kyrkorätt och folkrätt i stället skall benämnas professor i förvaltningsrätt och statsrätt med folkrätt. Föredragande departementschefen har till stöd härför anfört, att åtgärden syntes honom ägnad att främja förutnämnda av riksdagen uttalade önskemål. I fråga om motsvarande professor vid Uppsala universitet har departementschefen framhållit, att den torde böra erhålla en i anslutning härtill ändrad benämning först i samband med inrättandet av en professor i internationell rätt, vilken dock icke för närvarande borde erhålla någon innehavare.

Enligt de av universitetskanslern och föredragande departementschefen avgivna yttrandena skulle ett beslut nu om ändrad benämning på professuren i statsrätt, förvaltningsrätt, kyrkorätt och folkrätt vid Lunds universitet direkt prejudicera frågan om ändrad benämning på motsvarande Uppsalaprofessur. Uppsala universitets yttrande hade därför enligt § 10 regeringsformen bort inhämtas i ärendet. Då så icke skett, synes statsutskottet svårigen kunna underlåta att med stöd av § 46 riksdagsordningen inhämta detta yttrande, även om denna åtgärd skulle leda till en månads uppskov med ledigförklarandet av professuren i statsrätt, förvaltningsrätt och folkrätt vid Uppsala universitet.

Vad härefter själva saken beträffar synas avgörande skäl föreligga för att bereda förvaltningsrätten, som representerar ett såväl teoretiskt som praktiskt synnerligen betydelsefullt område inom rättsvetenskapen, en bättre ställning genom att särskild lärostol upprättas i detta ämne. Detta får också anses vara syftemålet med riksdagens förut berörda uttalande. Ehuru en viss oklarhet vidlåder detsamma, kan det, särskilt mot bakgrunden av den till grund för densamma liggande motionen, svårigen uppfattas annorlunda än såsom uttryck för en strävan att förbättra förvaltningsrättens ställning utan att samtidigt försämra statsrättens och folkrättens. Vad Lundafakulteten anfört emot en självständig professor i förvaltningsrätt, nämligen att man icke för närvarande kunde påräkna kompetent innehavare av professuren, synes icke förtjäna avseende. I nuvarande läge lär det nämligen vid en positiv inställning till frågan från statsmakternas sida svårigen kunna ifrågakomma att fatta annat än ett principbeslut om inrättande från en senare tidpunkt av en professor i förvaltningsrätt. Statsmakterna hava också tidigare själva beträtt denna väg, sålunda bl. a. år 1938 vid beslutet om inrättande av en professor i internationell rätt. Det kan i detta sammanhang förtjäna erinras om att, när dåvarande professor Ö. Undén på sin tid väckte denna fråga till nytt liv inom juridiska fakulteten i Uppsala, denne härvid framhöll, att, därest statsmakterna fattade ett principbeslut om inrättande av

en professur i internationell rätt, men samtidigt dröjde till en senare tidpunkt med anvisande av anslag för ärendet, utsikterna att erhålla kompetenta sökande väsentligen skulle ökas. Är det vidare såsom Lundafakulteten framhållit så, att statsrättens problem ofta ligga juristerna fjärran — ett uttalande som otvivelaktigt är riktigt och i ännu högre grad gäller folkrättens problem — måste de svårigheter, som visat sig föreligga, att få professorerna i statsrätt, förvaltningsrätt och folkrätt besatta åtminstone till icke oväsentlig del bottna i att förvaltningsrätten kombinerats med två sådana ämnen som statsrätt och folkrätt. Till en del bottna svårigheterna också däri, att det torde vara hart när omöjligt för en sökande till dessa professorer att äga professorskompetens i samtliga tre förevarande ämnen, av vilka vart och ett är synnerligen omfattande.

Det synes alltså välbetänkt, om riksdagen nu fattar ett principbeslut om upprättande av en självständig professur i förvaltningsrätt från en viss senare tidpunkt. Denna professur torde i anslutning till riksdagens uttalande föregående år böra upprättas i Lund. Om emellertid tilläventyrs ekonomiska hinder skulle anses möta även för ett sådant beslut, kan det ifrågasättas om icke syftemålet ändå skulle kunna förverkligas inom ramen för de juridiska fakulteternas nuvarande antal professorer. Skulle även denna väg visa sig oframkomlig, återstår dock möjligheten att, med upphävande av principbeslutet från år 1938 om inrättande av en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, där inrätta en självständig professur i förvaltningsrätt och en professur i statsrätt och folkrätt, varigenom folkrätten skulle kunna beredas ungefär samma förmånliga ställning som genom inrättandet av en professur i internationell rätt. Visserligen har denna tankegång en gång avisats. Men detta torde icke utgöra hinder för att frågan ånyo prövas, nu i större sammanhang. Ty vid föregående tillfälle hade riksdagen icke uttalat sig för en förbättrad ställning vid universiteten åt förvaltningsrätten. — Det ligger självfallet i linje med det föregående resonemanget att, därest ekonomiska förhållanden så medgiva, på samma sätt stärka förvaltningsrättens ställning i såväl Lund som Uppsala genom inrättande på båda ställena av särskilda professorer dels i förvaltningsrätt, dels i statsrätt och folkrätt, vilket mot bakgrunden av vad ovan anförts endast skulle behöva betyda kostnaden för en ny professur.

En principiell lösning av den föreliggande frågan vid innevarande riksdag är av vikt med hänsyn till att professuren i statsrätt, förvaltningsrätt och folkrätt vid Uppsala universitet kan förväntas komma att ledigförklaras instundande vår samt motsvarande professur i Lund torde komma att ledigförklaras nästa höst. Ett sådant principbeslut kunde nämligen vid professorernas återbesättande beaktas vid bedömning av de sökandes skicklighet. Ett beslut om ändring av dessa professorers benämning eller ämnesområden vid en senare tidpunkt kan däremot lätt leda till att syftemålet härmed helt eller delvis först uppnås efter de nya innehavarnas av lärostolarna avgång d. v. s. kanhända efter 25 à 30 år.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställes alltså,

att riksdagen ville fatta ett principbeslut om att från en viss senare tidpunkt på ovan angivna sätt främja förvaltningsrättens ställning vid svenskt statsuniversitet utan att statsrättens och folkrättens ställning härigenom försämrans.

Stockholm den 23 januari 1940.

Torsten Caap.